

राज्यातील सर्व जिल्हा कोषागार कार्यालये
आणि प्रधान मुद्रांक कार्यालय, मुंबई यांच्याकडे
शिळ्क असलेल्या परंतु, वापरयोग्य नसलेल्या
मुद्रांकांचे निर्लेखन करण्याच्या अनुषंगाने
दि.०३ नोव्हेंबर, २०२३ रोजी निर्गमित केलेल्या
शासन निर्णयामध्ये सुधारणा करण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन शुद्धिपत्रक क्रमांक: मुद्रांक-२०१५/१५८६/प्र.क्र.५०६/म-१(धोरण)
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक : २५ जानेवारी, २०२४

- वाचा:-** १) नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र.का.७/नोंमनि/मुद्रांक निर्लेखन/ ५१३/१६, दि १२ एप्रिल, २०२३.
२) महाराष्ट्र शासन, महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय मुद्रांक-२०१५/१५८६/प्र.क्र.५०६/म-१, दि.०३ नोव्हेंबर, २०२३.
३) नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्र.का.७/लेखा/नोंमनि/मुद्रांक निर्लेखन/ जिल्हा कोषागार/१२४६/२०२३, दि.१८ डिसेंबर, २०२३.

प्रस्तावना:-

मुंबई मुद्रांक नियमपुस्तिकेमधील स्थानिक शासनाने केलेल्या नियमामधील मुद्रांकांचा पुरवठा, सुरक्षित ताबा आणि विक्री यासंबंधीचे दुर्योग नियम मधील तीन- खराब झालेल्या, रद्द करण्यात आलेल्या आणि अनुपयोगी अशा मुद्रांकांची विल्हेवाट यातील नियम क्र.२१ ते २३ मध्ये खराब झालेल्या, रद्द केलेल्या आणि अनुपयोगी मुद्रांकांच्या निर्लेखनाबाबत पद्धती विषद करण्यात आली आहे. परंतु, विक्री न होण्यासारख्या वापरात नसलेल्या मुद्रांकांचे निर्लेखन प्रथमच करण्यात येत आहे. त्यामुळे अशा प्रकारच्या मुद्रांक साठ्याचे निर्लेखन करण्याबाबत सध्या नियमात तरतूद अस्तित्वात नाही. परंतु, मुंबई मुद्रांक नियमपुस्तिकेमधील-मुद्रांकांचा पुरवठा आणि वितरण यासंबंधी नियम मधील भाग-३ क-अनुपयोगी आणि अप्रचलित मुद्रांकांची विल्हेवाट Disposal of Unserviceable and obsolete Stamps) नियम क्र.४७ मध्ये राज्य शासनाची संपत्ती असलेले जे अप्रचलित, अनुपयोगी किंवा खराब झालेले आहेत किंवा परतावा भरल्यानंतर रद्द करण्यात आले आहे अशा डाकेतर मुद्रांकांची (नॉन पोस्टल स्टॅम्प) विल्हेवाट लावण्यासाठी, राज्य शासन महालेखापालाशी विचारविनिमय करून नियम विहित करेल असे नमूद आहे.

२. उक्त तरतुदीस अनुलक्षून नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी शासनास त्यांच्या दि.१२ एप्रिल, २०२३ रोजीच्या पत्रान्वये केलेल्या विनंतीच्या अनुषंगाने सद्यःस्थितीत राज्यातील सर्व जिल्हा कोषागार कार्यालये आणि प्रधान मुद्रांक कार्यालय, मुंबई यांच्याकडे शिळ्क असलेल्या परंतु, वापरयोग्य नसलेल्या मुद्रांकांद्वारे भविष्यात गैरव्यवहार तथा गैरवापर होण्याची शक्यता नाकारता येत नसल्याने तसेच, राज्य शासनाचे नोंदणी व मुद्रांक विभागातील महसूली जमेचे सर्व आर्थिक व्यवहार हे ऑनलाईन ग्रास प्रणालीद्वारे करण्याचे धोरण पाहता, उक्त मुद्रांकांचे निर्लेखन तथा विल्हेवाट लावण्यास संदर्भ क्र.२ मध्ये नमूद दि.०३ नोव्हेंबर, २०२३ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये शासन मान्यता देऊन उक्त मुद्रांकाचे निर्लेखन करण्याच्या अनुषंगाने स्पष्टीकरणात्मक सूचना निर्गमित केल्या आहेत.

३. दरम्यान, नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी संदर्भ क्र.३ च्या पत्रान्वये मुद्रांक साठ्यासह शिळ्क राहिलेल्या मुद्रांक निर्लेखनाच्या व्हिडीओ रेकॉर्डिंगची चित्रफित कायमस्वरूपी जतन करण्यासाठी अपर मुद्रांक नियंत्रक, प्रधान मुद्रांक कार्यालय, मुंबई व जिल्हा कोषागार कार्यालयांमध्ये स्वतंत्र सुरक्षाकक्ष उपलब्ध असल्याने उक्त मुद्रांकाच्या निर्लेखनाच्या व्हिडीओ रेकॉर्डिंगच्या चित्रफिती अपर मुद्रांक नियंत्रक, प्रधान मुद्रांक कार्यालय, मुंबई व जिल्हा कोषागार कार्यालयातील सुरक्षा कक्षामध्ये जतन करण्याबाबत शासनामार्फत सुधारित सूचना होण्याची विनंती केली आहे. उक्त विनंतीस अनुलक्षून संदर्भ क्र.२ मध्ये नमुद शासन निर्णयामध्ये त्याप्रमाणे सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

राज्यातील सर्व जिल्हा कोषागार कार्यालये आणि प्रधान मुद्रांक कार्यालय, मुंबई यांच्याकडे शिळ्क असलेल्या परंतु, वापरयोग्य नसलेल्या मुद्रांकाचे निर्लेखन तथा विलेवाट लावण्यास शासनाची मान्यता देऊन निर्लेखनाची कार्यवाही करण्याच्या अनुषंगाने महसूल व वन विभागामार्फत निर्गमित केलेल्या दि.०३ नोव्हेंबर, २०२३ रोजीच्या शासन निर्णयामध्ये नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी शासनास त्यांच्या संदर्भ क्र.३ मध्ये नमुद दि.१८ डिसेंबर, २०२३ रोजीच्या पत्रान्वये केलेल्या विनंतीस अनुलक्षून उक्त शासन निर्णयातील परि.क्र.०५ मधील सद्याची सूचना क्र.८ वगळून खालीलप्रमाणे नवीन सूचना क्र.८ समाविष्ट करण्यात येत आहे:-

“सूचना क्र.८:- संबंधित निर्लेखन समितीने उक्त मुद्रांकाचे निर्लेखन व्हिडीओ रेकॉर्डिंगमध्ये करावे. उक्त मुद्रांकाच्या निर्लेखनाच्या व्हिडीओ रेकॉर्डिंगची चित्रफित कायमस्वरूपी जतन करण्यासाठी अपर मुद्रांक नियंत्रक, प्रधान मुद्रांक कार्यालय, मुंबई व जिल्हा कोषागार कार्यालयांमध्ये सुरक्षाकक्ष उपलब्ध असल्याने उक्त व्हिडीओ रेकॉर्डिंगची चित्रफित ही वर नमूद संबंधित निर्लेखन समितीच्या सर्व सदस्यांनी नाव व पदनाम आणि पदनामाच्या शिक्क्यासह निळ्या शाईच्या बॉल पेनने स्वाक्षरी केलेल्या अहवालासह नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या मान्यतेने अपर मुद्रांक नियंत्रक, प्रधान मुद्रांक कार्यालय, मुंबई व संबंधित जिल्हा कोषागार कार्यालये यांचे अधिनस्त असलेल्या सुरक्षाकक्ष (स्ट्रॉगरूम) मध्ये कायमस्वरूपी जतन करून ठेवण्यात यावी.”

२. सदर शासन शुद्धिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेताक २०२४०१२५१६३५१५७९९९ असा आहे. हे शासन शुद्धिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षात्कृत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ. सत्यनारायण बजाज)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रतः

- १) मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
- २) मा. मुख्यमंत्री महोदयांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री (वित्त) महोदयांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा. उपमुख्यमंत्री(गृह) महोदयांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ५) सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

- ६) मा. सभापती व उपसभापती, विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई.
- ७) मा. अध्यक्ष व उपाध्यक्ष, विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, विधानभवन, मुंबई.
- ८) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई.
- ९) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) महालेखापाल- १ व २ (मुंबई/नागपूर) महाराष्ट्र राज्य.
- १२) नोंदणी महानिरीक्षक व मुद्रांक नियंत्रक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १३) संचालक, संचालनालय (लेखा व कोषागारे), मुंबई.
- १४) सर्व जिल्हाधिकारी.
- १५) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी.
- १६) निवड नस्ती, कार्यासन म-१(धोरण) महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.